

Czynności
dowodowe



Rodzaje czynności dowodowych

Poszukiwawcze



Poszukiwanie źródeł dowodu.

Ujawniające



Wydobywanie ze źródeł dowodu środków dowodowych oraz ich zabezpieczenie w formie przewidzianej w k.p.k.

Kontrolujące



Sprawdzenie wiarygodności zebranych dowodów

Rodzaje czynności dowodowych

Czynności poszukiwawcze

- Zatrzymanie rzeczy i przeszukanie (art. 217, 219 – 231 k.p.k.)
- Kontrola korespondencji, przekazu informacji i przesyłek (art. 218 i 218a k.p.k.)
- Kontrola i utrwalanie rozmów (art. 237 – 242 k.p.k.)
- Poszukiwanie oskarżonego → uregulowane w rozdziale dot. środków przymusu! (art. 278 k.p.k.)

Czynności ujawniające

- Przesłuchanie – świadków, oskarżonego, biegłych
- Okazanie i rozpoznanie – szczególna forma przesłuchania (art. 173 k.p.k.)
- Ekspertyza
- Oględziny (art. 207 – 208 k.p.k.)
- Oględziny i otwarcie zwłok (art. 209 – 210 k.p.k.)
- Odczytanie (art. 389, 391, 393 k.p.k.)
- Eksperyment procesowy (art. 211 k.p.k.)
- Badanie osoby oskarżonego i wywiad środowiskowy (art. 213 i 214 k.p.k.)
- Przesłuchanie świadka koronnego

Czynności kontrolujące

- Konfrontacja (art. 172 k.p.k.)
- Porównywanie oryginałów dowodów rzeczowych z kopiami
- Ponowienie tej samej czynności dowodowej

Wrażliwe czynności dowodowe

Czynności dowodowe, które wiążą się ze znaczną ingerencją w konstytucyjnie zagwarantowane prawa i wolności jednostki.

Wrażliwe czynności dowodowe to:

1. zatrzymanie rzeczy (art. 217)
2. kontrola korespondencji i przesyłek (art. 218)
3. zabezpieczenie danych informatycznych (art. 218a)
4. przeszukanie (art. 219 – 229)
5. kontrola i utrwalanie rozmów (art. 237)
6. kontrola korespondencji i innych rozmów lub przekazów informacji przekazywanych w formie elektronicznej

Konieczne przestrzeganie klauzuli proporcjonalności i subsydiarności.

Konstytucyjna klauzula proporcjonalności: art. 31 ust. 3

Zatrzymanie rzeczy. Przeszukanie. Zabezpieczenie danych informatycznych

Ingerencja w konstytucyjnie i konwencyjnie chronione uprawnienia jednostki:

1. Wolność i tajemnica komunikowania (art. 49 Konstytucji - Zapewnia się wolność i ochronę tajemnicy komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.)
2. Nienaruszalność mieszkania (art. 50 Konstytucji - Zapewnia się nienaruszalność mieszkania. Przeszukanie mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.)
3. Prawo własności (art. 64 Konstytucji)

Art. 8 EKPC

1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.
2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, **z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.**

Zatrzymanie rzeczy

1. mogących stanowić **dowód** w sprawie
2. **podlegających zajęciu** w celu zabezpieczenia kar majątkowych, środków karnych o charakterze majątkowym, przepadku, środków kompensacyjnych albo roszczeń o naprawienie szkody (art. 217 § 1 k.p.k.)

Rzeczy należy wydać na **żądanie sądu lub prokuratora** → konieczne wydanie postanowienia, w którym określono o jaką rzecz chodzi

W **wypadkach niecierpiących zwłoki** rzeczy należy wydać na żądanie Policji → należy okazać **nakaz kierownika jednostki** albo **legitymację służbową** i określić jaka rzecz ma zostać zatrzymana.

Osobę wzywa się do wydania rzeczy dobrowolnie, a w razie odmowy można przymusowo odebrać rzecz. 3 etapy zatrzymania rzeczy:

1. okazanie postanowienia/ nakazu kierownika jednostki
2. wezwanie do dobrowolnego wydania rzeczy
3. przymusowe odebranie, gdy osoba odmówi dobrowolnego wydania

Zatrzymanie rzeczy (odebrania) należy dokonywać z umiarem i poszanowaniem godności osób, których ta czynność dotyczy.

Zatrzymanie rzeczy

Wydania rzeczy, w sytuacji niecierpiącej zwłoki żąda Policja lub inny uprawniony organ bez uprzedniego wydania postanowienia przez sąd lub prokuratora. Brak zatwierdzenia zatrzymania uniemożliwia wykorzystanie jako dowodu zatrzymanych rzeczy.

DOBROWOLNE WYDANIE

Osoba, której rzecz odebrano ma prawo złożyć wniosek o doręczenie jej, w ciągu 14 dni, postanowienia o zatwierdzeniu zatrzymania (art. 217 § 4 k.p.k.).

Jeżeli czynność nie została zatwierdzona, zwrot dobrowolnie wydanych rzeczy nie jest obowiązkowy (art. 230 § 1 k.p.k.)

PRZYMUSOWE ODEBRANIE

Przy przymusowym odebraniu, postanowienie o zatwierdzeniu zatrzymania rzeczy należy doręczyć w ciągu 7 dni (art. 217 § 5, 229, 230 § 1 k.p.k.)

Jeżeli w terminie 7 dni czynność nie została zatwierdzona, rzeczy odebrane należy niezwłocznie zwrócić osobie uprawnionej (art. 230 § 1 k.p.k.)

O uprawnieniu do żądania doręczenia postanowienia o zatwierdzeniu zatrzymania rzeczy należy pouczyć osobę, która wydała rzecz (lub której rzecz odebrano)

Zatrzymanie i kontrola korespondencji

Na **żądanie prokuratora lub sądu** urzędy, instytucje i podmioty prowadzące działalność w dziedzinie poczty lub telekomunikacyjną, urzędy celne i przedsiębiorstwa (instytucje) transportowe mają obowiązek wydać organom procesowym korespondencję, przesyłki i dane telekomunikacyjne **jeżeli mają znaczenie dla toczącego się postępowania**.

Zatrzymanie i kontrola korespondencji to także skopiowanie danych dostępnych na nośniku informacji.

Żądanie sądu lub prokuratora – w formie postanowienia. Konieczne uzasadnienie decyzji procesowej.

Tylko sąd lub prokurator mają prawo zarządzić ich otwarcie.

Postanowienie doręcza się adresatom korespondencji lub nadawcy. Doręczenie może być odroczone na czas oznaczony, maksymalnie do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.

Przysługuje zażalenie osobom, których prawa zostały naruszone – art. 236

Przeszukanie – podstawy prawne, sposób dokonania

Poszukiwawcza (wykrywcza) czynność dowodowa i jednocześnie środek przymusu (art. 219 – 231 k.p.k)

Wkroczenie w konstytucyjnie chronione prawa jednostki:

nietykalność osobistą (art. 41 ust. 1 Konstytucji)

nienaruszalność mieszkania (art. 50 Konstytucji)

Cele przeszukania:

1. *wykrycie, zatrzymanie lub przymusowe doprowadzenie osoby podejrzanej;*
2. *znalezienie rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie;*
3. *znalezienie rzeczy podlegających zajęciu w postępowaniu karnym*

Przeszukanie jest dopuszczalne jeżeli istnieją uzasadnione podstawy do przypuszczania, że osoba podejrzana lub rzeczy znajdują się w określonym miejscu!

Co można przeszukać?

- pomieszczenia (mieszkania i inne lokale)
- inne miejsca (np. środki transportu)
- osobę, odzież itp.

Przeszukanie – podstawy prawne, sposób dokonania

Podmioty uprawnione do dokonania przeszukania (art. 220 k.p.k.):

1. prokurator
2. Policja (lub inny uprawniony organ) na polecenie prokuratora lub sądu
3. Policja z własnej inicjatywy, w wypadkach niecierpiących zwłoki za okazaniem nakazu kierownika jednostki albo legitymacji służbowej
 - konieczne zatwierdzenie czynności przez sąd lub prokuratora
 - postanowienie sądu lub prokuratora należy doręczyć osobie, u której dokonano przeszukania na jej żądanie
→ obowiązek pouczenia o tym uprawnieniu

Przeszukanie – zasady i tryb

Zasady dokonywania przeszukania:

1. art. 223 k.p.k. – przeszukania osoby i jej odzieży powinna (w miarę możliwości) dokonywać osoba tej samej płci
2. art. 221 § 1 i 2 k.p.k. – pomieszczeń zamieszkałych co do zasady nie wolno przeszukiwać w porze nocnej (od 22 do 6 rano); chyba że:
 - zachodzi wypadek niecierpiący zwłoki
 - kontynuowane jest przeszukanie rozpoczęte w porze dziennej
3. art. 221 § 3 k.p.k. – w porze nocnej można przeszukać lokale dostępne dla nieograniczonej liczby osób albo służące do przechowywania przedmiotów
4. art. 222 § 1 k.p.k. – przeszukanie miejsc zamkniętych albo należących do instytucji państwowej lub samorządowej wymaga uprzedniego zawiadomienia kierownika tej instytucji (jego zastępcę) albo organ nadrzędny
5. art. 222 § 2 k.p.k. – przeszukanie miejsc zajętych przez wojsko może nastąpić w obecności dowódcy jednostki (albo osoby przez niego wyznaczonej)

Tryb przeszukania – art. 224 – 226 k.p.k.

Ważne! → dopuszczalność wykorzystania jako dowodów dokumentów znalezionych podczas przeszukania, zawierających informacje niejawne lub objęte tajemnicą zawodową **art. 226 k.p.k. i art. 179 i 180 k.p.k.**

Osoby przybrane inne niż wskazane w art. 224

Wyrok SA w Białymstoku z 4.05.2015 r., II AKa 50/15

Wprawdzie w przepisie art. 224 § 3 k.p.k. jest mowa o przywołaniu przynajmniej jednego dorosłego domownika lub sąsiada, to jednakże nie sposób uznać, że przybranie do czynności w ogóle nie związanych z jakimikolwiek organami ścigania osób pracujących w spółce zajmującej się między innymi administrowaniem budynku mieszkalnego, w którym dokonano przeszukania, nie spełnia celów gwarancyjnych tego przepisu. Przepis ten wcale też nie nakłada na osoby wezwane do udziału w przeszukaniu aktywnego uczestniczenia w tej czynności. Nie są one zobowiązane do śledzenia każdego ruchu policjantów.

Kontrola i utrwalanie rozmów

tzew. podsłuch procesowy

Procesowa kontrola i utrwalanie, które są przewidziane w rozdziale 26 k.p.k. obejmują:

- kontrolę i utrwalanie rozmów telefonicznych (art. 237 k.p.k.),

- kontrolę i utrwalanie przy użyciu środków technicznych treści innych (niż telefoniczne) rozmów lub przekazów informacji, w tym korespondencji przesyłanej pocztą elektroniczną, do której to kontroli stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rozmów telefonicznych (art. 241 k.p.k.).

Cele podsłuchu procesowego:

- wykrycie i uzyskanie dowodów **dla toczącego się postępowania karnego**

- zapobieżenie popełnieniu nowego przestępstwa z katalogu wskazanego w art. 237 § 3 k.p.k.

Funkcje:

- poszukiwawcza i zapobiegawcza

Kontrola i utrwalanie rozmów

- Dokonywana w **ramach procesu karnego** tzn. najwcześniej można zarządzić po wszczęciu postępowania przygotowawczego
- Dopuszczalna w procesie karnym wyłącznie na mocy **postanowienia sądu**
- W wypadkach niecierpiących zwłoki, kontrolę i utrwalanie rozmów może zarządzić **także prokurator**
 - w ciągu 3 dni musi złożyć wniosek o zatwierdzenie postanowienia
 - sąd rozpoznaje wniosek prokuratora w terminie **5 dni**
 - odmowa zatwierdzenia kontroli i utrwalania rozmów → sąd zarządza zniszczenie wszystkich utrwalonych zapisów
 - prokurator może zaskarżyć postanowienie sądu. Wniesienie zażalenia wstrzymuje wykonanie postanowienia!

Procedura przy zgodzie następczej:

wypadek niecierpiący zwłoki – prokurator wydaje postanowienie – występuje w ciągu 3 dni z wnioskiem do sądu o zatwierdzenie kontroli i utrwalania rozmów – sąd wydaje postanowienie w tym przedmiocie w ciągu 5 dni

Zgoda następca

Tzw. zgoda następca sądu – kontrola i utrwalanie rozmów są warunkowo legalne, tj. można będzie wykorzystać materiały utrwalone w wyniku podsłuchu procesowego o ile sąd zatwierdzi postanowienie prokuratora.

wypadek
niecierpiący zwłoki

prokurator wydaje
postanowienie

występuje w ciągu 3
dni z wnioskiem do
sądu o
zatwierdzenie
kontroli i utrwalania
rozmów

sąd wydaje
postanowienie w
tym przedmiocie w
ciągu 5 dni

odmowa zatwierdzenia:

- zarządzenie zniszczenia materiałów
- prokurator może wnieść zażalenie na postanowienie sądu
- wniesienie zażalenie wstrzymuje wykonanie postanowienia (zniszczenie materiałów)

kontynuowanie kontroli
max. 3 miesiące

Charakter terminu z art. 237 § 2

Wyrok SN z 3.12.2008 r., V KK 195/08

Zatwierdzenie przez sąd postanowienia prokuratora, o którym mowa w art. 237 § 2 k.p.k., ale z uchybieniem terminowi wskazanemu w tym przepisie dla rozstrzygnięcia w przedmiocie takiego zatwierdzenia, nie delegalizuje samej kontroli i utrwalania rozmów po upływie tego terminu i nie wywołuje skutków określonych w art. 238 § 3 in fine k.p.k., które odnoszą się tylko do postanowienia sądu o niezatwierdzeniu przez sąd uprzedniego postanowienia prokuratora o takiej kontroli, także bez względu na to, czy takie niezatwierdzenie nastąpiło przed upływem, czy już po upływie, tego terminu.

Charakter terminu z art. 237 § 2

Art. 237 § 2 wyznacza nieprzekraczalne granice czasowe, w których może nastąpić zatwierdzenie podsłuchu procesowego.

Określenie w art. 237 § 2 pięciodniowego terminu do zatwierdzenia postanowienia prokuratora wskazuje, że w tym terminie ma zostać wyjaśniona kwestia legalności stosowanego podsłuchu, tak aby został on natychmiast przerwany, jeżeli brak jest podstaw do jego stosowania, bądź był prowadzony dalej jako legalny, gdy występują podstawy do jego stosowania.

J. Skorupka, *Czynności legalne warunkowo*, Prok. i Pr. 2015, nr 1-2, s. 74

Termin z art. 237 § 2 ma charakter **prekluzyjny**.

Kontrola i utrwalanie rozmów



GRANICE PRZEDMIOTOWE

art. 237 § 3 k.p.k.

zamknięty katalog najpoważniejszych
przestępstw

m.in. zabójstwo, uprowadzenie osoby, statku
wodnego lub powietrznego, zamach na
niepodległość lub integralność państwa,
zorganizowana grupa przestępcza, mienie
znacznej wartości

Problem – art. 237a k.p.k. i skreślenie art. 237 §
8 – czy można wykorzystać materiały pozyskane
w sprawie o przestępstwo katalogowe w
postępowaniu o czyn niemieszczący się w
zakresie art. 237 § 3?

GRANICE PODMIOTOWE

Kontrolą można objąć:

- osobę podejrzaną;
- podejrzanego (oskarżonego)
- pokrzywdzonego
- inną osobę, z którą może kontaktować
się oskarżony
- inną osobę, która może mieć związek ze
sprawcą lub grożącym przestępstwem

Kontrola i utrwalanie rozmów

Granice czasowe

Kontrola powinna być zakończona niezwłocznie po ustaniu przyczyn wskazanych w art. 237 § 1 – 3 k.p.k. a najpóźniej z upływem okresu, na który została wprowadzona.

Kontrolę można zarządzić na okres **3 miesięcy**.

Możliwe przedłużenie, w szczególnie uzasadnionym wypadku, na okres najwyżej dalszych 3 miesięcy.

Łącznie max. 6 miesięcy

Przepisy skreślone i zmienione ustawą z dnia 11.03.2016 r.

ART. 237A

Jeżeli w wyniku kontroli uzyskano dowód popełnienia przestępstwa wymienionego w art. 237 § 3, popełnionego przez osobę, wobec której kontrola była stosowana, innego niż objęte zarządzeniem kontroli, albo popełnionego przez inną osobę, prokurator w czasie trwania kontroli albo nie później niż w ciągu 2 miesięcy od dnia jej zakończenia może wystąpić do sądu z wnioskiem o wyrażenie zgody na jego wykorzystanie w postępowaniu karnym. Sąd wydaje postanowienie w przedmiocie wniosku w terminie 14 dni na posiedzeniu bez udziału stron.

ART. 237 § 8

Wykorzystanie dowodu uzyskanego podczas kontroli i utrwalania treści rozmów telefonicznych jest dopuszczalne wyłącznie w postępowaniu karnym w sprawie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, w stosunku do którego jest możliwe zarządzenie takiej kontroli

Zgoda następca po nowelizacji

Założenie – ustawodawca jest racjonalny i nie tworzy przepisów oczywiście sprzecznych z Konstytucją RP (w tym wypadku z art. 47, art. 49, art. 50, [art. 51](#) ust. 2 Konstytucji RP w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, a także z art. 45 ust. 1, art. 51 ust. 4 i art. 77 ust. 2).

Ustawodawca poprzez skreślenie art. 237 § 8 wyeliminował możliwość uzyskania zgody następcej – przedmiotowej i podmiotowej.

Jedynie sąd może zdecydować o pozyskaniu materiałów drodze podsłuchu procesowego. Informacje uzyskane poza procedurą sądową są nielegalne i nie można ich wykorzystać w postępowaniu sądowym.

Prokurator decyduje o wykorzystaniu dowodu w procesie karnym – aktualną treść art. 237a należy rozumieć w ten sposób, że prokurator może decydować o wykorzystaniu materiałów w postępowaniu przygotowawczym, **a jego decyzja w żadnym razie nie wiąże sądu.**

Kontrola i utrwalanie rozmów

Ogłoszenie postanowienia o kontroli i utrwalaniu rozmów telefonicznych osobie, której ono dotyczy, może być odroczone na czas niezbędny ze względu na dobro sprawy

w postępowaniu przygotowawczym może być odroczone nie później niż do czasu zakończenia tego postępowania.

Na postanowienie dotyczące kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych przysługuje zażalenie. Osoba, której dotyczy postanowienie, może w zażaleniu domagać się zbadania zasadności oraz legalności kontroli i utrwalania rozmów telefonicznych. Zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd.

Kontrola i utrwalanie rozmów

Po zakończeniu podsłuchu procesowego, prokurator wnosi o zarządzenie zniszczenia utrwalonych materiałów, jeżeli w całości nie mają znaczenia dla postępowania karnego.

sąd orzeka na posiedzeniu bez udziału stron (art. 238 § 3 k.p.k.)

Po zakończeniu postępowania przygotowawczego prokurator wnosi o zarządzenie zniszczenia utrwalonych zapisów, w części w jakiej nie mają znaczenia dla postępowania karnego, w którym ją zarządzono oraz nie stanowią dowodu, o którym mowa w art. 237a k.p.k.

sąd orzeka na posiedzeniu, w którym mogą wziąć udział strony

Osoba podejrzana, oskarżony, pokrzywdzony i inne osoby (tj. te z którymi mógł kontaktować się oskarżony lub mogły mieć związek ze sprawą mogą nie wcześniej niż po zakończeniu postępowania przygotowawczego wystąpić z wnioskiem o zniszczenie utrwalonych zapisów.

Postanowienie SN z 25.03.2010 r., I KZP 2/10

W sytuacji gdy zastosowanie podsłuchu procesowego spełnia wymagania formalne, tzn. postanowienie o zarządzeniu kontroli i utrwalaniu treści rozmów telefonicznych wydaje - po wszczęciu postępowania przygotowawczego - sąd, a toczące się postępowanie lub uzasadniona obawa popełnienia nowego przestępstwa dotyczy przestępstwa wymienionego w zamkniętym katalogu, zamieszczonym w art. 237 § 3 k.p.k., to kwestia wykorzystania, w toczącym się postępowaniu karnym, treści utrwalonych w trakcie podsłuchu zapisów zależy wyłącznie od oceny sądu, czy mają one znaczenie dla tego postępowania.

Kontrola i utrwalanie rozmów w orzecznictwie

Wyrok SA w Lublinie z 18.05.2009 r., II AKa 122/08

Stwierdzenie nielegalności podsłuchu powoduje bowiem, że dowód ten stracił rację bytu i nie może być procesowo wykorzystany, tj. wzięty pod uwagę przy ferowaniu wyroku nawet mimo odtworzenia na rozprawie nośnika zawierającego rejestrację przeprowadzonych przez M. D. **rozmów**. Zaznaczyć w tym miejscu nadto wypada, że określone przez ustawodawcę granice podmiotowo-przedmiotowe, określając warunki dopuszczalności zarządzenia podsłuchu, jednocześnie **nadają mu gwarancyjny charakter, wykluczający jakiekolwiek odstępstwo od tej reguły prawnej**. Nawet wielkiej wagi interes społeczny nie może usprawiedliwiać łamania przepisów normujących poszukiwanie i uzyskiwanie dowodów z podsłuchu telefonicznego, gdyż niweczyłoby to konstytucyjną ochronę praw obywatelskich i sądową kontrolę nad ingerowaniem w ich istotę. **W tych warunkach, skoro dowód z podsłuchu telefonicznego słusznie został przez Sąd Okręgowy uznany za nielegalny, nie miał on nie tylko obowiązku ale i prawa analizowania tego dowodu i odnoszenia się doń w motywach pisemnych zaskarżonego wyroku.** *Co więcej, stwierdzenie nielegalności podsłuchu wykluczało możliwość przeprowadzania dowodu z badań fonoskopijnych, celem identyfikacji głosów rozmówców.*

Przesłuchanie

Sposób przeprowadzenia dowodu z zeznań lub wyjaśnień.

Etapy przesłuchania:

1. swobodna rozmowa – zebranie ogólnych informacji, uprzedzenie o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych **zeznań** (uprzedzić o art. 233 § 1 k.k. należy przed zapytaniem o dane personalne)
2. przesłuchanie wstępne – pytanie o imię, nazwisko, stosunek do stron, wiek, miejsce zamieszkania
3. zeznania spontaniczne – nieskrępowana wypowiedź osoby przesłuchiwanej w granicach celu tej czynności
4. pytania uzupełniające, wyjaśniające i kontrolujące

Kogo można przesłuchać?

świadka
oskarżonego
biegłego

**UWAGA NA ZAKAZY
DOWODOWE ZWIĄZANE
Z PRZESŁUCHANIEM!!!**

Szczególne rodzaje przesłuchania

OKAZANIE – ART. 173 K.P.K.

Pokazanie osobie przesłuchiwanej innej osoby, jej wizerunku lub rzeczy celem rozpoznania.

Okazanie – pośrednie, bezpośrednie, puste (wśród okazywanych rzeczy/osób nie ma przedmiotu rozpoznania), jawne, tajne

Procesowe wymogi prawidłowości okazania:

- wyłączenie sugestii (np. osoby przybrane do okazania muszą być podobnej postury, mieć podobny kolor włosów itp. do osoby rozpoznawanej);

- okazywanie osoby w grupie co najmniej 4 osób.

Czynność niepowtarzalna

KONFRONTACJA – ART. 172 K.P.K.

„Stawienie sobie do oczu” osób, których oświadczenia dowodowe (wyjaśnienia, zeznania) są sprzeczne, celem ich wyjaśnienia.

konfrontacja pośrednia – odczytanie zeznań/wyjaśnień innej osoby w trakcie przesłuchania

Czynność fakultatywna – organ procesowy może przeprowadzić konfrontację, jeżeli uzna, że przyczyni się to do prawidłowego ustalenia stanu faktycznego

Konfrontować można oświadczenia dowodowe świadków, współoskarżonych, biegłych specjalistów.

Art. 172 k.p.k. zabrania konfrontacji ze świadkiem anonimowym.

Okazanie

Rozporządzenie MS z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie warunków technicznych przeprowadzenia okazania

Wyrok SA w Krakowie z 13.02.2014 r., II AKa 280/13

Organ procesowy dokonujący okazania osób i rzeczy w celu rozpoznania sprawcy przestępstwa powinien zadbać o zachowanie warunków rozpoznania obiektywnego, wykluczającego sugestię. W realiach badanej sprawy warunki techniczne przewidziane w odnośnym rozporządzeniu (Dz. U. z 2003 roku Nr 104 poz. 981) zostały naruszone rażąco. **Okazania osoby dokonywano najpierw pozaprocesowo, bez sporządzenia protokołu, co stwarzało możliwości sugestii we właściwym (procesowym) rozpoznaniu**, zwłaszcza że pokrzywdzony był podatny na sugestię. W protokole okazania nie wpisano znajomości pokrzywdzonego z przybraną osobą, o czym prowadzący postępowanie karne wiedzieli. **Dopuszczono do rozmowy pokrzywdzonego z osobą przybraną** (która była nadto podejrzana o inny czyn przestępny wobec pokrzywdzonego, także brat tej osoby) co do charakteru i celu rozpoznania. **W okazaniu uczestniczył funkcjonariusz policji, którego obecność w ogóle nie została ujawniona w protokole okazania, a któremu potem pokrzywdzony miał mówić, iż "rozpoznał" oskarżonego.** Takie dokonanie okazania wręcz urągało celowi tej czynności.

Przesłuchanie oskarżonego

Art. 175 § 1 – oskarżony ma prawo składać wyjaśnienia, może odmówić składania wyjaśnień lub odmówić odpowiedzi na poszczególne pytania. Ponadto składanie fałszywych wyjaśnień nie jest przestępstwem.

O uprawnieniu należy pouczyć oskarżonego (art. 300 § 1 i art. 386)!

Wyjaśnienia mają podwójny charakter:

1. *środek dowodowy w procesie*

2. *forma realizowania prawa do obrony – może zmieniać swoje wyjaśnienia*

W procesie karnym **nie ma gradacji wartości poszczególnych dowodów pod względem chronologicznym**. Odwołanie czy zmiana wcześniej złożonych wyjaśnień czyni jedynie nowy dowód, jak każdy podlegający ocenie. Od oceniającego sądu zależć będzie, który z nich wybierze jako ten odpowiadający prawdzie i w jaki sposób to wykaże i uzasadni (por. postanowienie SN z 28.05.2015 r., II KK 123/15).

Forma składania wyjaśnień – co do zasady ustna, ale w **postępowaniu przygotowawczym** podejrzany może, za zgodą organu procesowego, złożyć wyjaśnienia w formie pisemnej.

Przesłuchanie oskarżonego

Wyrok SN z 15.10.2015 r., III KK 206/15

Wyrażona w art. 74 § 1 k.p.k. reguła *nemo se ipsum accusare tenetur*, stanowiąca odzwierciedlenie zasady domniemania niewinności (art. 5 § 1 k.p.k.), oznacza zarówno brak po stronie oskarżonego obowiązku dowodzenia swojej niewinności, jak i zakaz jego przymuszania do dostarczania dowodów przeciwko sobie. Konsekwencją tego rozwiązania jest m.in. prawo do odmowy złożenia wyjaśnień (art. 175 § 1 in fine k.p.k.) oraz zakaz stosowania podczas przesłuchania środków kontrolujących nieświadome reakcje organizmu, przemocy lub groźby bezprawnej (art. 171 § 5 k.p.k.). Regulacje powyższe, zawierające uprawnienia oskarżonego, adresowane są do organów procesowych i oznaczają **zakaz wymuszania na nim aktywnych form dostarczania oskarżeniu dowodów.**

Przesłuchanie oskarżonego

Wyrok SA w Katowicach z 26.03.2009 r., II AKa 50/09

Z faktu odmowy składania wyjaśnień przez oskarżoną w postępowaniu przygotowawczym nie można wywodzić żadnych negatywnych dla oskarżonej wniosków, ponieważ oskarżona skorzystała z zagwarantowanego jej ustawą przewidzianego w art. 175 § 1 k.p.k., prawa do milczenia we własnej sprawie, co mogła uczynić bez podania jakiegokolwiek powodu takiego stanowiska procesowego i co nie może rodzić dla niej żadnych negatywnych konsekwencji procesowych.

Wyrok SA w Krakowie z 16.02.2009 r., II AKa 202/08

Prawo do milczenia (zakaz wymuszania samooskarżania) jest naruszone, gdy w momencie uzyskiwania od oskarżonego informacji wysłuchujący zwierzeń oskarżonego działał jako agent organów państwowych i gdy tylko on był osobą inicjującą udzielanie informacji (zob. wyrok ETPCz z dnia 5 listopada 2002 roku w sprawie Allan przeciwko Zjednoczonemu Królestwu). Prawo to nie jest naruszone, gdy wysłuchujący spontanicznych zwierzeń oskarżonego przekazał organom procesowym zasłyszane wiadomości.

Świadek w procesie karnym

Świadek w k.p.k. występuje w dwóch znaczeniach:

1. świadek czynu – osoba, która była świadkiem przestępstwa (np. art. 40 § 1 pkt. 4 k.p.k.)
2. świadek w znaczeniu procesowym – osoba wezwana w tym charakterze (art. 177 § 1 k.p.k.)

W charakterze świadka można również przesłuchać m.in. specjalistów przybranych do oględzin, osoby, które przeprowadzały wywiad środowiskowy.

Środkiem dowodowym co do zasady są zeznania. Niekiedy świadek może stać się przedmiotem oględzin i badań, czyli może dostarczyć innych środków dowodowych. Można go – za jego zgodą – poddać oględzinom ciała i badaniu lekarskiemu lub psychologicznemu (art. 192 § 4 k.p.k.)

Jeżeli karalność czynu zależy od stanu zdrowia pokrzywdzonego, jest on obowiązany poddać się badaniom. Nie dotyczy to osób, które mogą odmówić składania zeznań.

Jeżeli istnieje wątpliwość co do stanu psychicznego świadka, rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania spostrzeżeń sąd lub prokurator może zarządzić przesłuchanie świadka z udziałem biegłego psychologa (art. 192 § 2 k.p.k.).

Przed przesłuchaniem od świadka odbiera się przyrzeczenie (w postępowaniu sądowym). Wyjątki (osoby, od których nie odbiera się przyrzeczenia) – art. 189 k.p.k.

Obowiązki świadka, skutki niedopełnienia obowiązków

OBOWIĄZEK

1. Stawienie się na wezwanie (art. 177 § 1 k.p.k.)
wyjątek – art. 177 § 2 k.p.k.
2. Złożenie zeznań (art. 177 § 1 k.p.k.) lub poddanie się badaniom (art. 192)
niektóre osoby są zwolnione z obowiązku składania zeznań (art. 182 k.p.k.) albo nie mogą być świadkiem (art. 178 k.p.k.)
obowiązkiem świadka jest również złożenie przysięgi, chyba że zachodzą przesłanki wskazane w art. 189
3. Mówienie prawdy i niezatajanie prawdy (art. 233 § 1 k.k. w zw. z art. 188 § 1 i 190 § 1 k.p.k.)

SANKCJA

1. Pieniężna kara porządkowa w wysokości do 3.000 zł. Można również zarządzić zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie świadka (art. 285 § 1 k.p.k.)
2. Bezpodstawne uchylanie się od złożenia zeznania – pieniężna kara porządkowa do 3.000 zł. Uporczywe uchylanie się od złożenia zeznania – **kara porządkowa aresztu do 30 dni** (art. 287 § 1 i 2 k.p.k.)
w postępowaniu przygotowawczym karę aresztu stosuje na wniosek prokuratora **sąd rejonowy**, w okręgu którego prowadzi się postępowanie
3. Odpowiedzialność karna za przestępstwo z art. 233 § 1 k.k.
warunkiem jest pouczenie świadka albo odebranie przysięgi

Uprawnienia świadka

1. Prawo do odmowy składania zeznań (art. 180, 182 k.p.k.)
2. Prawo do odmowy odpowiedzi na pytanie w sytuacji, gdy odpowiedź mogłaby narazić świadka lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność karną (art. 183 § 1 k.p.k.)
3. Prawo do wniesienia o zwolnienie z obowiązku składania zeznań lub odpowiedzi na pytanie, jeżeli świadka z oskarżonym łączy szczególnie bliski stosunek osobisty (art. 185 k.p.k.)
4. Prawo żądania przesłuchania na rozprawie z wyłączeniem jawności, jeżeli treść zeznań mogłaby narazić na hańbę świadka lub osobę dla niego najbliższą (art. 183 § 2 k.p.k.)
5. Prawo do ustanowienia pełnomocnika, jeżeli wymaga tego jego interes w toczącym się postępowaniu (art. 87 § 2 k.p.k.)
6. Zwrot zarobku lub dochodu utraconego z powodu stawiennictwa na wezwanie organu (art. 618b § 1 k.p.k.)

**Art. 300 § 3 k.p.k. – przed pierwszym przesłuchaniem poucza się świadka o jego uprawnieniach i obowiązkach określonych w art. 177 – 192a k.p.k. oraz o dostępnych środkach pomocy, o których mowa w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka.
W postępowaniu sądowym – art. 191 § 2**

Prawo do odmowy składania zeznań (art. 182 k.p.k.)

Przysługuje:

1. osobom najbliższym dla oskarżonego
2. byłym małżonkom oraz byłym przysposobionym i przysposabiającym
3. świadkowi, który w innej toczącej się sprawie jest oskarżonym (podejrzanym) o współudział w przestępstwie objętym postępowaniem, w którym zeznaje

Prawo do odmowy składania zeznań jest ustanowione w interesie świadka, nie w interesie oskarżonego. Chroni świadka przed możliwością dostarczenia dowodów niekorzystnych dla siebie (§ 3) lub dla osób najbliższych (§ 1).

Z uprawnienia z art. 182 k.p.k. można skorzystać przed rozpoczęciem pierwszego zeznania w postępowaniu sądowym. Poprzednio złożone zeznanie nie może stanowić dowodu ani zostać odtworzone.

protokoły oględzin ciała podlegają ujawnieniu niezależnie od odmowy składania zeznań.

Prawo do odmowy odpowiedzi na pytanie – art. 183 § 1

Świadek może uchylić się od odpowiedzi na pytanie, jeżeli udzielenie odpowiedzi mogłoby narazić jego lub osobę dla niego najbliższą na odpowiedzialność za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe.

Przepis ustanowiony w interesie świadka – oskarżony nie może powoływać się na jego naruszenie.

Świadek nie ma obowiązku wyjaśniania, dlaczego odmawia odpowiedzi, myślą przewodnią normy jest bowiem to, że nie należy nikogo stawiać w sytuacji przymusowej, w której musi albo kłamać, albo obciążać siebie lub osobę najbliższą (zob. wyrok SN z 28.01.1974 r., IV KR 313/74)

Problem relacji art. 183 § 1 k.p.k. i art. 233 § 1a k.k.

Wyrok SA w Krakowie z 29.08.2013 r., II AKa 146/13

Nie można uznać za formę przymusu psychicznego zachowania funkcjonariusza policji przesłuchującego świadka, które polegało na psychologicznym oddziaływaniu przez nakreślenie sytuacji prawnej oraz warunków, w jakich może uniknąć grożącej odpowiedzialności karnej z tytułu wręczenia korzyści majątkowej osobie pełniącej funkcję publiczną. Jeśli nawet zachowanie to w jakiś sposób oddziaływało na proces motywacyjny świadka, to nie odbierało ono możliwości swobodnego kształtowania przez świadka swoich odpowiedzi. Warto zauważyć, że świadek nie została w ten sposób pozbawiona prawa do podjęcia swobodnej decyzji, czy złożyć w niniejszej sprawie określonej treści zeznania, czy też skorzystać z udzielonego jej pouczenia i uchylić się (w trybie art. 183 § 1 k.p.k.) od odpowiedzi na poszczególne pytania. Nie można przyjąć, by uzyskane w tych okolicznościach zeznania były złożone wbrew jej woli, w warunkach wyłączających swobodę wypowiedzi. Nie można okoliczności tej wywodzić także z faktu, że świadek była wówczas zatrzymana, bowiem ani to, ani świadomość grożącej odpowiedzialności karnej nie wyłączały swobody jej wypowiedzi.

Prawo do złożenia wniosku o zwolnienie z obowiązku zeznawania lub odpowiedzi na pytanie – art. 185

Przysługuje osobie, którą z oskarżonym łączy szczególnie bliski stosunek osobisty:

chodzi o silną więź emocjonalną lub uczuciową np. narzeczeństwo czy posiadanie wspólnego dziecka

Osoba występująca z wnioskiem z art. 185 k.p.k. musi co najmniej uprawdopodobnić istnienie przesłanek pozwalających na zwolnienie ją z obowiązku składania zeznań (odpowiedzi na pytanie).

Organ ocenia złożony wniosek biorąc pod uwagę okoliczności sprawy. Ocena ta nie może być dowolna.

Odmowa zwolnienia jest niezaskarżalna.

ALE por. art. 302 w odniesieniu do postępowania przygotowawczego

Ochrona świadka w procesie karnym

Ochrona przed wtórną wiktymizacją

- szczególny tryb przesłuchania świadka małoletniego (art. 185a i 185b k.p.k.);
- szczególna ochrona ofiar przestępstw z art. 197 – 199 k.k. (art. 185c k.p.k.)

Ochrona osobista

- instytucja świadka anonimowego (art. 184 k.p.k.)
- art. 191 § 1b k.p.k. – pytania zadawane świadkowi nie mogą zmierzać do ujawnienia jego miejsca zamieszkania ani miejsca pracy, chyba że ma to znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy

Ochrona świadka na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka:

- ochrona na czas czynności procesowej (art. 4)
- ochrona osobista (art. 5)
- pomoc w zmianie miejsca pobytu (art. 6 – 9)

Różne sposoby przesłuchania świadka

Świadek małoletni – art. 171 § 3

Świadek małoletni pokrzywdzony – art. 185a

poniżej 15 roku życia

powyżej 15 roku życia – art. 185a § 4

Małoletni świadek z art. 185b

Pokrzywdzony-świadek w sprawach o przestępstwa z art. 197-199 – art. 185c

Świadek incognito (anonimowy) – art. 184

Świadek koronny - ustawa o świadku koronnym

Świadek anonimowy – art. 184 k.p.k.

Utajnienie danych pozwalających na identyfikację świadka może nastąpić na jego wniosek lub z urzędu (z inicjatywy organu procesowego)

ale nie można nikogo zmusić do bycia świadkiem anonimowym

Przesłanki nadania statusu świadka anonimowego:

uzasadniona obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej

Konieczne jest uprawdopodobnienie zaistnienia przesłanek wskazanych w art. 184 § 1 k.p.k. Postanowienie anonimizacji („zachowaniu w tajemnicy okoliczności umożliwiających ujawnienie tożsamości świadka, w tym danych osobowych) wydaje sąd a w postępowaniu przygotowawczym – prokurator

Świadek anonimowy – art. 184 k.p.k.

Na postanowienie w przedmiocie anonimizacji przysługuje zażalenie

termin – 3 dni

podmioty uprawnione – oskarżony, świadek (np. gdy odmówiono mu nadania tego statusu), prokurator (gdy postanowienie wydał sąd)

zażalenie na postanowienie prokuratora rozpoznaje sąd właściwy dla danej sprawy

Postępowanie w sprawie nadania statusu świadka anonimowego ma klauzulę „tajne” lub „ściśle tajne”

Świadek anonimowy

W razie utajnienia świadka przesłuchuje go **wyłącznie sąd lub prokurator**

sąd może zlecić dokonanie tej czynności sędziemu wyznaczonemu (art. 184 § 3 k.p.k.)

Przesłuchanie odbywa się w miejscu i w sposób uniemożliwiający odkrycie tożsamości świadka

W postępowaniu przed sądem udział w przesłuchaniu może uczestniczyć oskarżony razem z obrońcą i prokurator

świadka przesłuchuje się na zasadach określonych w art. 177 § 1a k.p.k. i w taki sposób by nie można było ustalić jego tożsamości (np. zmienia się tembr głosu, „pikseluje” twarz)

Postanowienie SN z dnia 28 lutego 2006 r. (V KK 258/05) „Sądowe przesłuchanie świadka anonimowego powinno odbywać przy udziale oskarżonego i obrońcy, którzy powinni być powiadomieni o miejscu i czasie przesłuchania. Niedopuszczalne jest żądanie, aby przedłożyli oni sądowi na piśmie swoje pytania do świadka, które sąd zada mu podczas przesłuchania prowadzonego pod nieobecność tych podmiotów”.

Świadek anonimowy

Zmiana decyzji o anonimizacji

1. do czasu zamknięcia przewodu sądowego w I instancji świadek może złożyć wniosek o uchylenie postanowienia o anonimizacji

w razie uwzględnienia postanowienia protokół zeznań podlega ujawnieniu w całości

2. w czasie wydania postanowienia nie istniała obawa niebezpieczeństwa dla życia, zdrowia, wolności albo mienia w znacznych rozmiarach świadka lub osoby dla niego najbliższej
3. świadek świadomie złożył fałszywe zeznania
4. nastąpiło jego ujawnienie

W sytuacjach wskazanych w pkt. 2 – 4 uchyla się postanowienie o anonimizacji z urzędu lub (w postępowaniu sądowym) na wniosek prokuratora

Świadek anonimowy

Świadek anonimowy a uprawnienia oskarżonego

art. 6 ust. 3 lit. d EKPC → Każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma co najmniej prawo do (...) przesłuchania lub spowodowania przesłuchania świadków oskarżenia oraz żądania obecności i przesłuchania świadków obrony na takich samych warunkach jak świadków oskarżenia.

Standardy ETPC co do korzystania z zeznań świadka anonimowego:

1. korzystanie z nich powinno być ograniczone do niezbędnego minimum
2. zeznania mają być złożone przed sądem, żeby umożliwić oskarżonemu i jego obrońcę skontrolowanie ich poprzez bezpośrednie zadawanie pytań, w warunkach uniemożliwiających identyfikację świadka
3. zeznania powinny być jawne dla stron (poza danymi pozwalającymi na identyfikację świadka)
4. muszą być potwierdzone innymi dowodami
5. należy oceniać je w wnikliwej ocenie – szczególna dokładność
6. nie mogą być jedynym lub wyłącznym dowodem przemawiającym za skazaniem określonej osoby

Świadek koronny

ustawa z 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym. (uśk)

Sprawca, który zaakceptował propozycję korzystną dla niego w zakresie ścigania lub ukarania za popełniony czyn, poczynioną mu przez właściwy organ procesowy, w zamian za ujawnienie przez niego wiedzy o pozostałych uczestnikach przestępstwa i jego okolicznościach.

art. 2 uśk - *Świadkiem koronnym jest podejrzany, który został dopuszczony do składania zeznań w charakterze świadka, na zasadach i w trybie określonych niniejszą ustawą.*

Wyjątek w procesie karnym na rzecz zasady oportunistu – organy ścigania za cenę rozbicia solidarności grup przestępczych, rezygnują ze ścigania jednego ze sprawców, jeżeli ten przekaze informacje, które mogą przyczynić się do ujawnienia okoliczności przestępstwa, wykrycia pozostałych sprawców, ujawnienia dalszych przestępstw lub zapobieżenia im.

zasada legalizmu – art. 10 KPK

Ograniczenie jawności postępowania w związku z udziałem w nim świadka koronnego:

Sąd, na wniosek świadka koronnego, **wyłącza jawność rozprawy na czas jego przesłuchania**. Świadka należy pouczyć o tym uprawnieniu (art. 13 ust. 1 ustawy o świadku koronnym).

Ochrona informacji niejawnych – art. 23 ustawy o świadku koronnym

Przesłanki pozytywne uzyskania statusu świadka koronnego

OBLIGATORYJNE

1. osobie, która stara się o uzyskanie statusu świadka koronnego **postawiono zarzut popełnienia przestępstwa** (jest podejrzanym) w sprawie:

o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe mających na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego. **popełnione w zorganizowanej grupie albo związku**

o przestępstwa określone w: 1) art. 228 § 1 i 3-6, art. 229 § 1 i 3-5 (łapownictwo czynne i bierne), art. 230 § 1, art. 230a § 1 (płatna protekcja czynna i bierna), art. 231 § 1 i 2 (nadużycie uprawnień przez funkcjonariusza), art. 250a § 1 i 2 (łapownictwo wyborcze), art. 258 (zorganizowana grupa) oraz art. 296a § 1, 2 i 4 (łapownictwo na stanowisku kierowniczym) KK; 2) art. 46 ust. 1, 2 i 4, art. 47 oraz art. 48 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie.

2. do chwili wniesienia aktu oskarżenia do sądu **jako podejrzany w swoich wyjaśnieniach:**

przekazał organowi prowadzącemu postępowanie informacje, które mogą przyczynić się do ujawnienia okoliczności przestępstwa, wykrycia pozostałych sprawców, ujawnienia dalszych przestępstw lub zapobieżenia im

ujawnił majątek swój oraz znany mu majątek pozostałych sprawców przestępstwa lub przestępstwa skarbowego, o których mowa w art. 1 (art. 3 ust. 1 pkt 1 USK)

3. zobowiązał się do złożenia przed sądem wyczerpujących **zeznań** dotyczących osób oraz przestępstw oraz pozostałych okoliczności, o których mowa w pkt 1 lit. a, popełnienia przestępstwa lub przestępstwa skarbowego określonego w art. 1 (art. 3 ust. 1 pkt 2)

FAKULTATYWNIE:

- można uzależnić nadanie statusu świadka koronnego od zobowiązania podejrzanego do zwrotu korzyści majątkowych odniesionych z przestępstwa oraz naprawienia szkody nimi wyrządzonej w **wyznaczonym przez sąd terminie** (art. 5 ust. 4)

Przesłanki negatywne – art. 4 UŚK

Świadkiem koronnym nie może być osoba, która:

- usiłowała popełnić albo popełniła zbrodnię zabójstwa lub współdziałała w popełnieniu takiej zbrodni

- nakłaniała inną osobę do popełnienia zbrodni zabójstwa w celu skierowania przeciwko niej postępowania karnego (prowokator - art. 24 kk)

- kierowała zorganizowaną grupą albo związkiem mającym na celu popełnienia przestępstw

Postanowienie SN z 10.05.2005 r., II KK 531/04

Wyłączenie przewidziane w art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym (Dz. U. Nr 160, poz. 1083 ze zm.) oznacza, że jedynie wówczas, gdy przedmiotem postępowania karnego jest odpowiedzialność określonych osób za udział lub kierowanie zorganizowaną grupą przestępczą i przestępstwa popełnione w takiej grupie, nie jest możliwe, by świadkiem koronnym była osoba, która grupę taką zakładała lub nią kierowała. Natomiast, gdy przedmiotem postępowania staje się odpowiedzialność karna za udział lub kierowanie związkiem przestępczym, w tym i związkiem zbrojnym, **świadkiem takim nie może być tylko osoba, która związek taki zakładała bądź nim kierowała, lub należała do kolektywnego jego kierownictwa, może zaś nim być osoba uczestnicząca jedynie w takim związku, a nie w jego kierownictwie, choćby w ramach takiego związku, składającego się z różnych grup czy podgrup, kierowała tego rodzaju zespołem ludzi.**

Przesłanki negatywne

Stopień prawdopodobieństwa popełnienia przez osobę starającą się uzyskać status świadka koronnego zabójstwa

nie musi być to wyrok skazujący za to przestępstwo
wystarczy uprawdopodobnienie zarzutu.

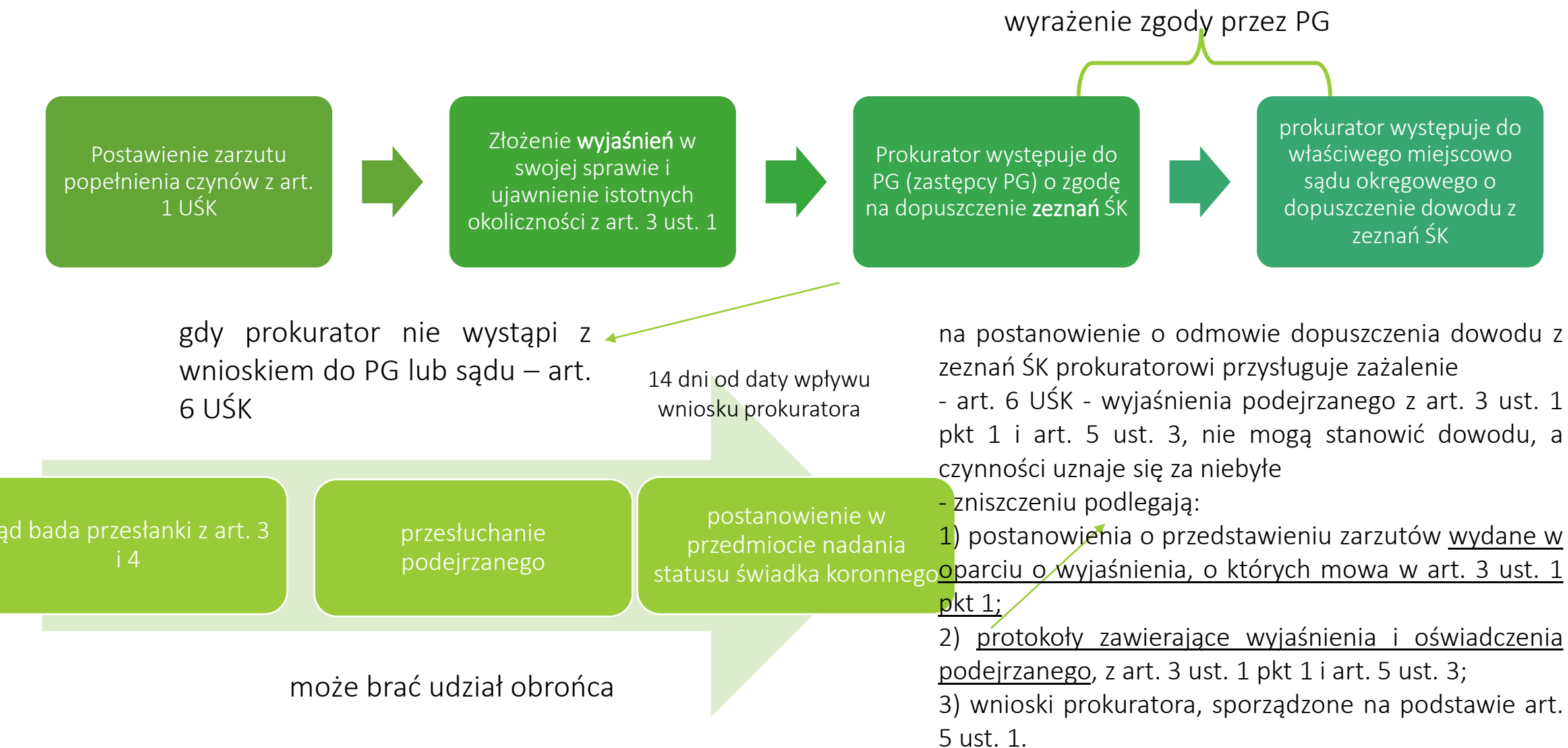
Wyrok SA w Krakowie z 27.10.2008 r., II AKa 102/08

Nie ma racji skarżący, że sąd powinien był odmówić przeprowadzenia dowodu z zeznań świadka koronnego, dlatego że powinien był powziąć wątpliwość co do zasadności nadania mu tego statusu, gdy dwaj oskarżeni podali sądowi, że świadek koronny usiłował dawniej zastrzelić człowieka w ramach swej działalności w grupie przestępczej. (...). **Podstawa faktyczna tego zarzutu jest bowiem wątpliwa, skoro obaj oskarżeni są oczywiście zainteresowani w podważeniu dowodu z zeznań świadka koronnego, zatem i w generalnym utraceniu tego dowodu, a nie ma żadnego postępowania o taki czyn świadka koronnego,** także z doniesienia pomawiających go oskarżonych czy ich obrońców. W praktyce wyjaśniono zresztą, że postępowanie przeciwko świadkowi koronnemu "nie eliminuje ... z postępowania jego samego, jako źródła dowodowego ani jego zeznań jako środka dowodowego, które to zeznania podlegają ocenie jak każdy inny dowód (postanowienie SN z dnia 10 maja 2005 roku - II KK 531/04, OSNKW 10/05 poz. 95).

Postanowienie SN z 2.02.2009 r., II KK 224/08

Wyłączenia przewidziane w trzech punktach art. 4 u.ś.k. wówczas mają zastosowanie, jeśli przewidziane w nich sytuacje występują w odniesieniu do tych czynów, co do których nadano podejrzanemu status świadka koronnego, a nie w stosunku do wszystkich możliwych czynów popełnianych przez tę osobę. **Innymi słowy nie jest tak, że proceduralna regulacja u.ś.k. w ogóle wyklucza, aby sprawca jakiegokolwiek zabójstwa mógł zostać świadkiem koronnym, a jedynie tak, że wyklucza możliwość uzyskania statutu świadka koronnego przez osobę "współdziałającą" w sprawie o to zabójstwo.**

Procedura nadania statusu świadka koronnego



Dopuszczenie dowodu z zeznań świadka koronnego

Prokurator wyłącza materiały w sprawie, gdzie świadek koronny był podejrzanym i postępowanie **to zawiesza**

zawieszenie postępowania trwa do czasu prawomocnego zakończenia postępowania przeciwko pozostałym sprawcom

na postanowienie o zawieszeniu nie przysługuje zażalenie

Prokurator wydaje **postanowienie o umorzeniu postępowania w ciągu 14 dni od dnia uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie przeciwko tym sprawcom**, których udział w przestępstwie świadek koronny ujawnił oraz przeciwko którym zeznawał.

Prokurator podejmuje zawieszone postępowanie:

ujawnią się okoliczności z art. 4 (przesłanki negatywne)

świadek koronny zeznał nieprawdę lub zataił prawdę co do istotnych okoliczności sprawy albo odmówił zeznań przed sądem

popęłnił nowe przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, działając w zorganizowanej grupie albo związku mających na celu popełnianie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego;

zataił majątek, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1 lit. b.

Fakultatywnie prokurator podejmuje zawieszone postępowanie, gdy świadek koronny popełnił nowe przestępstwo umyślne lub umyślne przestępstwo skarbowe albo nie wykonał zobowiązań, o którym mowa w art. 3 ust. 2.

świadkowi koronnemu przysługuje zażalenie na postanowienie o podjęciu postępowania do sądu okręgowego z art. 5 ust. 1

Obowiązki świadka koronnego

1. **Złożenie zeznań przed sądem** dotyczących osób uczestniczących w przestępstwie oraz wszelkich okoliczności związanych z popełnieniem przestępstw z art. 1 USK.
jeżeli odmówi przed sądem składania zeznań - podjęcie zawieszonego postępowania lub możliwość wznowienia postępowania w jego sprawie
świadek koronny podlega karze za czyny z art. 1 w których uczestniczył i które jako świadek koronny ujawnił w trybie USK
2. Do świadka koronnego nie stosuje się art. 182 – 185 KPK
 1. nie może odmówić składania zeznań (art. 182) ani zostać z nich zwolniony
 2. nie może odmówić odpowiedzi na pytanie w warunkach z art. 183 KPK
3. Ma obowiązek mówienia prawdy – jeżeli zeznał nieprawdę – podjęcie zawieszonego postępowania lub możliwość wznowienia postępowania w jego sprawie
4. Może być kilka razy przesłuchiwany w postępowaniu przygotowawczym.
Świadek koronny może być przesłuchany w tej roli już w stadium postępowania przygotowawczego, a protokoły tych zeznań mogą być ujawnione na rozprawie na zasadach ogólnych (postanowienie SN z 19.07.2006 r., III KK 410/05).
5. Jeżeli straci status świadka koronnego jego zeznania złożone w tym charakterze są dowodem w postępowaniu

Świadek koronny – orzeczenia

Postanowienie SN z 2.02.2006 r., II KK 100/05

W wypadkach wskazanych w art. 10 ust. 1-3 ustawy z dnia 25 czerwca 1997 r. o świadku koronnym (Dz. U. Nr 160, poz. 1083 ze zm.) nie przewiduje się uchylenia postanowienia o nadaniu podejrzanemu statusu świadka koronnego, ale prokurator podejmuje wobec niego zawieszone postępowanie. Świadek koronny ryzykuje utratę przywileju niekaralności, ale jego oświadczenia dowodowe pozostają, tak jak i on sam, dowodem w danym postępowaniu i podlegają ocenie na zasadach przewidzianych w art. 7 k.p.k. to do prokuratora, a nie do sądu, należy ocena, czy okoliczności skutkujące podjęciem postępowania, w tym z art. 4 ustawy, rzeczywiście w sprawie wystąpiły.

Wyrok SA w Białymstoku z 21.04.2005 r., II AKa 360/04

Sąd orzekający nie ma żadnych możliwości prawnych aby pozbawić świadka koronnego jego statusu.

Ustawa o świadku koronnym nie przewiduje ani takiej instytucji prawnej ani takiej procedury, która uprawniałaby sąd do podjęcia tego rodzaju działań.

Ocena zeznań świadka koronnego

Wyrok SA w Katowicach z 16.12.2004 r., II AKa 223/04

Wyjaśnienia podejrzanego, a po nadaniu tej osobie statusu świadka koronnego jej zeznania, należy oceniać ze szczególną ostrożnością. Świadek koronny, jak każdy świadek, ma obowiązek mówić prawdę, a rzeczą sądu, poprzez bezpośredni kontakt ze świadkiem jest ocenić czy ten obowiązek został spełniony. Sposób składania zeznań, gesty, mimika, nie pozostają bez znaczenia dla oceny wiarygodności osoby przesłuchiwanej, a kontrola odwoławcza trafności takiej oceny zakresu sfery przekonania sędziowskiego, wiążącego się wyłącznie z bezpośredniością przesłuchania, nie obejmuje. Nie sposób bowiem uznać za niewiarygodne zeznań świadka koronnego tylko dlatego, że zawierają nieścisłości, co do czasu, ilości, bądź składu osobowego, gdy uwzględni się rozmiar składanych zeznań oraz zakres czasowy, którego one dotyczyły, a także upływ czasu od popełnienia czynów do składania zeznań. Świadek koronny to nie ofiara przestępstw, lecz ich sprawca, i w istocie z jednej strony ma ujawniać nie tylko swoje, ale i przestępstwa popełnione przez innych, a tym samym zapewnić sobie bezkarność, ale z drugiej strony naraża się on na zemstę współsprawców, co przy uwzględnieniu jego konsekwentnych zeznań, którymi obciążał sprawców - dodatkowo świadczy o jego prawdomówności. Oceniając zeznania świadka koronnego trzeba mieć na uwadze i to, czy obciążenie innych osób o których organy ścigania nie wiedziały, że popełniły one jakiegokolwiek przestępstwo, a w którym nie współdziałały ze świadkiem koronnym, ma jakiegokolwiek znaczenie dla sytuacji świadka koronnego, czy też jest przejawem jego skruchy, rzeczywistej, materialnej.

Biegły – powołanie, opinia

Biegły – osoba **posiadająca specjalną wiedzę w jakiejś dziedzinie nauki (sztuki)** lub szczególne umiejętności na specjalistycznym poziomie.

Wiadomości specjalne – wykraczające poza przeciętne i praktyczne.

Biegłym może być osoba, instytucja naukowa lub specjalistyczna

Rodzaje biegłych:

- biegli sądowi – wpisani na listę prowadzoną przez prezesa sądu okręgowego

- biegli *ad hoc* – art. 195 k.p.k.; każda osoba, o której wiadomo, że ma odpowiednią wiedzę w danej dziedzinie

Organ prowadzący postępowanie ma obowiązek zasięgnąć opinii biegłego albo biegłych, jeżeli **stwierdzenie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy wymaga wiadomości specjalnych**.

Biegły – powołanie, opinia

Biegłego powołuje **organ prowadzący postępowanie**

- **wyjątek!** w przypadku konieczności wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego oskarżonego biegłych powołuje sąd lub prokurator (w postępowaniu przygotowawczym)

Właściwy organ wydaje **postanowienie**, w którym należy wskazać:

1. imię, nazwisko i specjalność biegłego lub biegłych, a w wypadku opinii instytucji, w razie potrzeby, specjalność i kwalifikacje osób, które powinny wziąć udział w przeprowadzeniu ekspertyzy (→ kogo powołujemy)
2. przedmiot i zakres ekspertyzy, ze sformułowaniem w miarę potrzeby pytań szczegółowych (→ co biegły ma badać)
3. termin dostarczenia opinii

Art. 198 § 1 k.p.k. – w zakresie niezbędnym do wydania opinii biegłemu udostępnia się poszczególne dokumenty z akt sprawy

Opinia biegłego może być ustna lub pisemna. Biegłych można przesłuchać lub konfrontować

Biegły – powołanie, opinia

Biegłym nie może być:

1. obrońca albo adwokat lub radca prawny działający na podstawie art. 245 § 1 k.p.k. (udzielający porady prawnej zatrzymanemu) oraz duchowny (art. 178 k.p.k.)
2. osoba, której przysługuje prawo do domowy składania zeznań (art. 182 k.p.k.)
3. osoba, którą można zwolnić z obowiązku składania zeznań z uwagi na szczególnie bliski stosunek osobisty łączący ją z oskarżonym (art. 185 k.p.k.)
4. osoba, do której odnoszą się przyczyny wyłączenia wskazane w art. 40 § 1 pkt. 1 – 3 i 5 bezpośrednio zainteresowana sprawą
 - a) *małżonek strony, obrońcy, pełnomocnika, przedstawiciela ustawowego, osoba pozostająca we wspólnym pożyciu z jedną z tych osób*
 - b) *jest krewnym lub powinowatym w linii prostej lub w linii bocznej albo jest związana z jedną z tych osób węzłem przysposobienia, opieki lub kurateli*
 - c) *brała udział w postępowaniu przygotowawczym jako prokurator, obrońca pełnomocnik, przedstawiciel ustawowy strony albo prowadziła postępowanie przygotowawcze*
5. osoba powołana w charakterze świadka lub świadek czynu

Jeżeli powyższe okoliczności ujawniły się po wydaniu opinii, to opinia ta **nie stanowi dowodu, a organ powołuje nowych biegłych**

Opinia sądowo - psychiatryczna

Art. 202 k.p.k.

Co najmniej 2 biegłych lekarzy psychiatrów, powoływanych przez **sąd lub prokuratora**. W przypadku konieczności wydania opinii o stanie zdrowia psychicznego, w zakresie zaburzeń preferencji seksualnych oskarżonego, powołuje się biegłego seksuologa

Inicjatywa dowodowa:

art. 202 § 2 k.p.k. na wniosek biegłych psychiatrów powołuje się biegłego lub biegłych innych specjalności

art. 203 § 1 k.p.k. – mogą złożyć wniosek o skierowanie oskarżonego na obserwację psychiatryczną

Art. 202 § 4 k.p.k. – biegli nie mogą pozostawać ze sobą w związku małżeńskim ani w innym stosunku, który mógłby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do ich samodzielności

dodatkowa przesłanka wyłączenia biegłego

Opinia sądowo - psychiatryczna

Art. 202 § 5 k.p.k. – opinia co do stanu zdrowia psychicznego oskarżonego powinna zawierać:

stwierdzenie co do jego poczytalności w chwili popełnienia zarzucanego mu czynu;
ocenę aktualnego stanu zdrowia – czy może brać udział w postępowaniu i prowadzić obronę w sposób samodzielny i rozsądny

w razie potrzeby – stwierdzenia co do okoliczności wymienionych w art. 93b k.k.

przesłanki zastosowania środków zabezpieczających

Obserwacja psychiatryczna

art. 203 k.p.k.

W razie konieczności badanie stanu zdrowia oskarżonego może być połączone z obserwacją w zakładzie leczniczym, ale tylko wtedy, gdy:

zebrane dowody wskazują na **duże prawdopodobieństwo**, że popełnił on przestępstwo nie zachodzą okoliczności wskazane w art. 259 § 2 k.p.k. tj.

gdy można przewidywać, że sąd orzeknie w stosunku do oskarżonego karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania lub karę łagodniejszą albo że okres obserwacji przekroczy przewidywany wymiar kary pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia.

chyba że oskarżony sam wnosi o skierowanie go na obserwację psychiatryczną.

Obserwacja psychiatryczna

O skierowaniu oskarżonego na obserwację w zakładzie leczniczym **zawsze orzeka sąd**. W postępowaniu przygotowawczym orzeka na wniosek prokuratora (art. 202 § 2 k.p.k.).

ważne! – art. 156 § 5a i 249 § 3 i 5 k.p.k.

Czas trwania – art. 203 § 3 k.p.k.:

nie powinna trwać dłużej niż 4 tygodnie

na wniosek zakładu, sąd może przedłużyć ten termin na czas określony, niezbędny do zakończenia obserwacji

łącznie czas obserwacji nie może przekroczyć 8 tygodni

Postanowienie o skierowaniu oskarżonego na obserwację psychiatryczną oraz postanowienie o przedłużeniu obserwacji są zaskarżalne

sąd niezwłocznie rozpoznaje zażalenie

Opinia prywatna w procesie karnym

Strona z własnej inicjatywy zleca określonej osobie sporządzenie opinii.

Dopuszczalność opinii prywatnych w procesie karnym to nowość, będąca konsekwencją zwiększenia kontradyktoryjności postępowania.

Opinia „biegłego” sporządzona na zlecenie strony postępowania np. oskarżonego nie ma takiego samego statusu jak opinia biegłego powołanego przez organ procesowy.

Strona ma możliwość przedłożenia sądowi opinii prywatnej. Może złożyć wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego i przesłuchania go przed sądem

warunkiem jest dopuszczenie przez sąd tak zgłoszonego dowodu

Ocena opinii biegłego

Ocena opinii biegłego należy do organu prowadzącego postępowanie, ale strony mogą zwracać uwagę na dostrzeżone uchybienia.

Ocenie podlega logiczność i poprawność rozumowania oraz merytoryczna treść opinii. Powinna być oceniana pod kątem tego czy:

1. biegły dysponuje wiadomościami specjalnymi niezbędnymi do stwierdzenia danej okoliczności; ,
2. opinia jest logiczna (nie zawiera sama w sobie sprzeczności) i zgodna z doświadczeniem życiowym oraz wskazaniami wiedzy,
3. jest pełna i jasna
4. nie zachodzi sprzeczność między nią a inną ujawnioną w postępowaniu opinią

T. Grzegorzczak, J. Tylman, *Polskie postępowanie karne*,
Warszawa 2011, s. 538

Ocena opinii biegłego

Wady opinii:

niejasna – nie jest zrozumiała dla organu procesowego; jej sformułowanie nie pozwala na zrozumienie ocen i poglądów w niej prezentowanych; biegły posługuje się nielogicznymi argumentami; wnioski końcowe są nieściśle i nie pozwalają jednoznacznie ustalić stanowiska biegłego;

niepełna – nie udziela odpowiedzi na wszystkie postanowione biegłemu pytania, na które – zgodnie z posiadaną wiedzą i danymi – powinien udzielić odpowiedzi; pomija istotne okoliczności; nie jest należycie uzasadniona

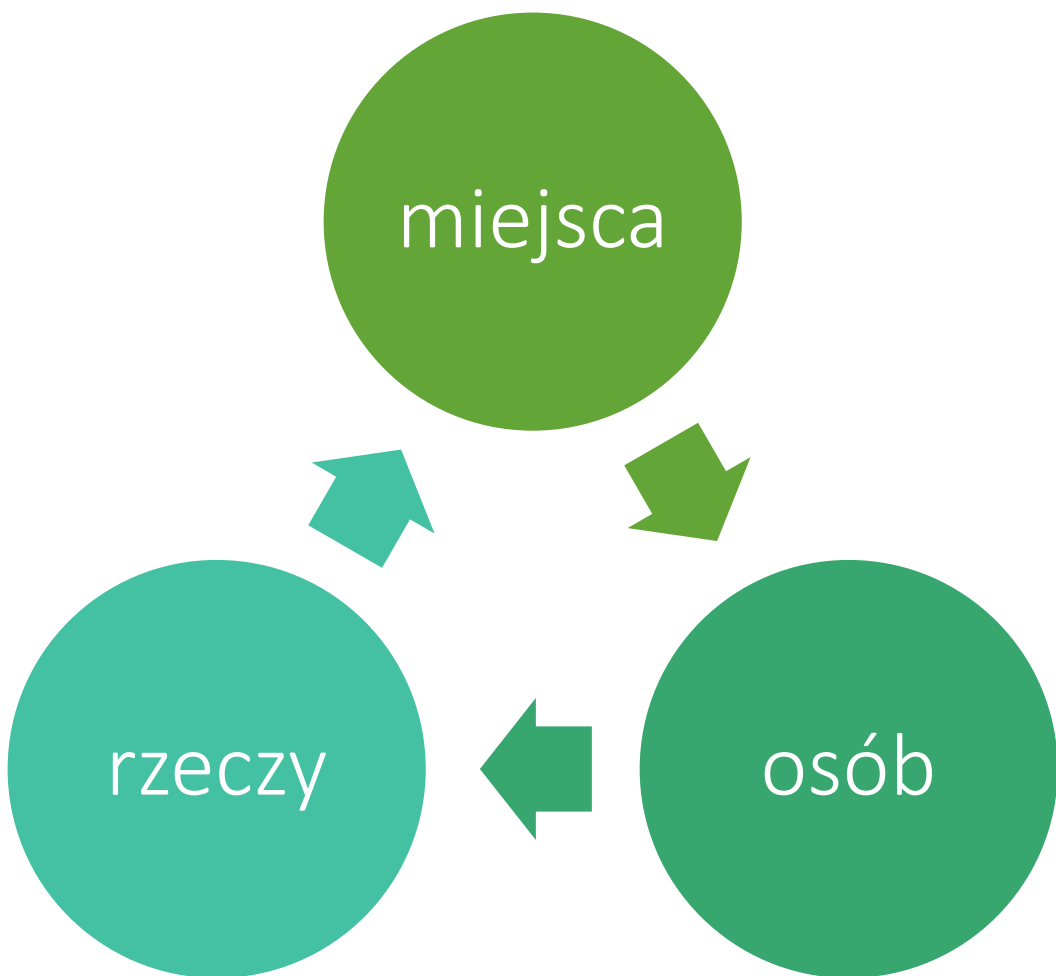
sprzeczna:

wewnętrznie – zawarte w niej wnioski są nielogiczne albo nie opierają się na przeprowadzonych badaniach; w opinii zawarto kilka różnych, wykluczających się wzajemnie ocen i wniosków

zewnętrznie – zachodzi sprzeczność między różnymi opiniami wydanymi w tej samej sprawie

Niedopuszczalne jest zlecenie tzw. superekspertyzy, czyli zlecenie biegłemu oceny opinii wykonanej przez innego biegłego (jej prawidłowości czy wiarygodności). Nie wyklucza to możliwości zadawania pytań o przyczyny rozbieżności między różnymi opiniami albo żądania opisu i oceny badań zastosowanych w ramach ekspertyzy przez innego biegłego.

Oględziny



Oględziny osób lub badania ciała, które mogą wywołać uczucie wstydu powinna dokonać osoba tej samej płci.

Poddanie się oględzinom to jeden z obowiązków dowodowych oskarżonego – art. 74 § 2 pkt 1

Oględziny świadka – art. 192 § 1

Por. art. 186 § 2

W toku oględzin można dokonywać innych czynności dowodowych np. przesłuchań.

Oględziny i otwarcie zwłok

Obligatoryjne gdy zachodzi podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci. Oględzin dokonuje sąd, w postępowaniu przygotowawczym prokurator, a w wypadkach niecierpiących zwłoki - Policja z obowiązkiem niezwłocznego powiadomienia prokuratora.

Oględzin zwłok dokonuje się w miejscu ich znalezienia. Do czasu przybycia biegłego oraz prokuratora lub sądu przemieszczać lub poruszać zwłoki można tylko w razie konieczności.

Otwarcia zwłok dokonuje biegły lekarz w miarę możliwości z zakresu medycyny sądowej w obecności prokuratora lub sądu.

ALE... **wyrok SA w Katowicach z 8.04.2009 r., II AKa 69/09**

Wprawdzie sekcja zwłok jest czynnością biegłego i w świetle art. 209 § 4 k.p.k. obowiązkowe w toku postępowania przygotowawczego jest w niej uczestnictwo prokuratora, niemniej jednak odstąpienie tegoż od udziału we wspomnianej czynności dowodowej, nie czyni jej nieważną, nie wstrzymuje jej biegu, czy też nie może stanowić o jej dowodowej bezskuteczności, niwecząc dokonane przez biegłych w zgodzie z posiadaną wiedzą specjalistyczną wnioski, podlegające ocenie zgodnie z wymogami art. 7 k.p.k. i art. 201 k.p.k. i może stanowić dowód będący podstawą skazania oraz punkt wyjścia do dalszych opinii sądowo-medycznych.

Oględziny a wizja lokalna

Wyrok SA w Katowicach z 19.02.2015 r., II AKa 489/14

Tymczasem od oględzin miejsca zdarzenia, przeprowadzanych zazwyczaj w postępowaniu przygotowawczym, z których sporządza się stosowny protokół i które mogą być utrwalone także poprzez fotografie oraz nagrania obrazu i dźwięku, należy odróżnić wizję lokalną, tj. **czynność polegającą na bezpośrednim poznaniu zmysłowym miejsca zdarzenia lub jego fragmentu w celu sprawdzenia, czy uprzednio uzyskane informacje o tym miejscu lub jego fragmencie są zgodne z rzeczywistością, albo w celu sprecyzowania lub uzupełnienia tych informacji, względnie w celu usunięcia bądź tylko wyjaśnienia tkwiących w nich sprzeczności.** Wizja lokalna jest nastawiona na sprawdzenie, uzupełnienie bądź sprecyzowanie już posiadanych informacji i ma charakter raczej weryfikacyjny, aniżeli wykrywczy (wyrok SA w Katowicach z dnia 19 lutego 2015 r., II AKa 489/14).

Eksperyment

Eksperyment procesowy – przeprowadzany przez organ prowadzący postępowanie i jest samodzielną czynnością dowodową.

Eksperyment procesowy należy odróżnić od eksperymentu dokonywanego przez biegłego w ramach przeprowadzanych badań niezbędnych do wydania ekspertyzy (opinii).

Dowód z eksperymentu ma szczególny, ograniczony charakter. Eksperyment i jego wyniki mogą świadczyć tylko o teoretycznej możliwości, a nie o rzeczywistym fakcie. Eksperyment ma na celu sprawdzenie w sposób doświadczalny czy badane zdarzenie lub podawany jego przebieg były w ogóle możliwe. Dlatego eksperyment powinien być przeprowadzany w warunkach zbliżonych do tych, które istniały w czasie i miejscu badanego zdarzenia. Tyczy to także pory dnia, warunków atmosferycznych itp. (por. wyrok SA w Krakowie z 4.09.2013 r., II AKa 97/13).

Dwa rodzaje eksperymentu:

1. w formie doświadczenia
2. w formie odtworzenia przebiegu zdarzenia lub jego fragmentu

Oględziny a eksperyment

Wyrok SO w Poznaniu z 17.12.2015 r., IV Ka 1095/15

Oględziny mają charakter statyczny - służą zapoznaniu się przez organ procesowy z miejscem zdarzenia, osobą lub rzeczą (art. 207 § 1 k.p.k.), zaś eksperyment procesowy, o którym mowa w art. 211 k.p.k. ma na celu sprawdzenie w sposób doświadczalny czy badane zdarzenie lub podawany jego przebieg były w ogóle możliwe. **Zarówno doświadczenie, jak i odtworzenie, aby spełniało sens procesowy, winno być przeprowadzone w warunkach maksymalnie zbliżonych do tych, jakie miały miejsce, gdy zdarzenie zaistniało**